

УДК 347.457

DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v055.2024.13>

Кірсанов Олексій Володимирович,

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0008-3861-2738

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ми бачимо як активно та стрімко розвиваються цифрові технології. Без сумніву вони впливають майже на всі сфери життєдіяльності. З'являються багато сучасних способів та умов при укладанні кредитних договорів. Кредитні договори все частіше укладаються за допомогою онлайн або окремих спеціальних програм, у зв'язку з чим виникає питання розгляду основних особливостей їх укладання застосовуючи при цьому міжнародний досвід.

Стан дослідження теми. Дослідженню кредитних договорів, їх поняттю, видам, умовам, окремим особливостям укладання, зміни та припинення, а також відповідальності сторін приділялась окрема увага вітчизняними, а також сучасними науковцями. Серед них можна виділити наступних: Бабаскін А. [1], Берназ-Лукавецька О. [2, 3], Давидова І. [4], Кривенко Ю. [5], Лепех С. [6]. Однак, особливостям укладання кредитних договорів у міжнародному просторі увага приділялась недостатня.

Мета статті полягає в аналізі деяких особливостей укладання кредитних договорів за допомогою міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Кредити є важливим інструментом фінансового розвитку будь-якої країни. За допомогою укладання кредитних договорів особи можуть інвестувати в житло, бізнес або освіту. Розглянемо, як отримати кредит у різних країнах, а також умови, які висувають банки до позичальників, у тому числі проаналізуємо перелік документів, які є необхідними для отримання кредиту.

Перед тим, як особа планує отримати кредит їй в першу чергу необхідно ознайомитись з різними кредиторами та варіантами отримання кредиту (позики), доступними в ЄС. Це можуть бути традиційні банки, кредитні спілки, онлайн-кредитори, державні фінансові програми та агентства регіонального розвитку. Важливо вивчити їхні критерії відповідності, процентні ставки, умови пога-

шення та суми позики, щоб знайти варіант, який найкраще відповідає потребам позичальника.

В залежності від кількості кредиторів кредитні угоди можуть бути як синдикованими, так і двосторонніми. Синдиковані угоди передбачають участь кількох кредиторів, а двосторонні угоди – одного кредитора. Вибір між ними значною мірою залежить від суми зобов'язань, причому синдиковані форми більш поширені для великих транзакцій. Більшість банків мають власну бажану форму або «мову» для кредитних угод, і вони можуть вимагати синдиковану форму, якщо сума зобов'язання перевищує певний поріг.

Наступним кроком є заповнення форми заявки. Ця форма містить основну інформацію, таку як ім'я, прізвище, адреса та контактні дані позичальника. Також інформацію про доходи позичальника та статус зайнятості. Банк використовуватиме цю інформацію, щоб визначити, чи має особа право на отримання кредиту чи ні.

Крім того, банк також може вимагати підтвердження особи позичальника та його доходу. Так, наприклад, у більшості країн це може включати копії паспорта позичальника та відомостей про його заробітну плату видану роботодавцем. Якщо особа є само зайнятою (ФОП), їй також може знадобитися надання копії документів про реєстрацію його підприємства та податкові декларації.

Також особа може подати онлайн заяву для отримання кредиту. Сама форма заявки майже нічим не відрізняється від паперовою, але є більш зручною.

Ще одним з важливих моментів є те, що перш ніж подати заявку на отримання кредиту, позичальнику краще зрозуміти свій кредитний рейтинг і кредитну історію. Чим вищий його кредитний рейтинг, тим більше кращих варіантів отримання кредиту у нього буде.

Так, наприклад, у Німеччині кредитний рейтинг (SCHUFA) – це число, яке відображає кредитоспроможність позичальника. Він базується на його кредитній історії та показує кредиторам

(позикодавцям), наскільки ймовірно, що позичальник вчасно погасить кредит, і це впливає на рішення кредиторів, позичати гроші чи ні, і під яку процентну ставку.

«Позитивний» кредитний рейтинг важливий, оскільки він надає боржнику-позичальнику доступ до кращих умов і ставок. Якщо ж у позичальника поганий кредитний рейтинг, він все одно зможе отримати кредит, але умови будуть не такими вигідними. Деякі речі можуть вплинути на його кредитну оцінку, наприклад прострочені платежі, дефолти та банкрутства. Особа матиме вищий кредитний рейтинг, якщо у неї хороша кредитна історія.

У Німеччині система кредитного рейтингу відрізняється від системи інших країн. Основні агентства кредитного рейтингу у Німеччині використовують інформацію з кредитного звіту позичальника для розрахунку його кредитної оцінки.

Кредитна оцінка позичальника може коливатися від 100 до 600. Чим нижчий бал, тим краще. Кредитний бал від 100 до 199 вважається нормальним, тоді як кредитний рейтинг понад 300 вважається поганим [7].

Дізнатися свій кредитний рейтинг це платна послуга. Іноді компанія може сказати, що оцінка безкоштовна. Але згодом може виявитися, що позичальник підписався (наприклад, кліком мишки) на організацію, яка перевіряє його кредитну історію. Плата за ці послуги стягується щомісяця.

Перш ніж платити гроші, необхідно розуміти чи потрібно позичальнику в даний момент систематично переглядати свій кредитний рейтинг. Можливо, ні, тому що він знає, що його кредитна історія хороша та його бал буде добрим.

Щодо кредитної історії вона займає також важливе місце для отримання кредиту. Кредитна історія описує, як позичальник використовує гроші. В ній міститься інформація: скільки у позичальника кредитів та кредитних карток; скільки грошей винен позичальник; як довго у нього є кредит; як вчасно позичальник оплачує рахунки.

Три загальнонаціональних бюро кредитних історій – Equifax, Experian і TransUnion – збирають цю інформацію та вносять її у кредитний звіт [8].

Різні кредитори можуть вимагати різну документацію, але зазвичай позичальнику (боржнику) потрібно буде підготувати наступні: реєстраційні документи підприємства; фінансова звітність (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів); податкові декларації для бізнесу та, можливо, особисті податкові декларації власника(ів) бізнесу; банківські виписки;

ліцензії та дозволи на заняття підприємницькою діяльністю; додаткова інформація (за наявності); бізнес план.

Необхідно звернути увагу на те, що в залежності від мети отримання кредиту може змінюватися і перелік документів. Так, наприклад, перш ніж подавати заявку на кредит для бізнесу у країнах ЄС, необхідно оцінити потреби клієнта у фінансуванні. Він має розрахувати суму грошей, яка йому потрібна, враховуючи свої бізнес-цілі, плани розширення, потреби в оборотному капіталі та будь-які конкретні проєкти чи інвестиції, які позичальник (боржник) хоче здійснити. Чітко визначити, як саме буде використовуватися кредит. Це буде для обладнання, інвентарю, маркетингу чи розширення.

Саме підготовка якісного бізнес-плану має вирішальне значення при подачі заявки на отримання бізнес-кредиту. Він повинен містити інформацію про компанію боржника, її історію, продукти чи послуги, аналіз ринку, конкуренцію, фінансові прогнози та те, як буде використано кредит. Комплексний бізнес-план демонструє довіру клієнту та допомагає кредиторам оцінити життєздатність його бізнесу.

Основні моменти, на які слід звернути увагу при складанні переконливого бізнес-плану: дослідження ринку: необхідно продемонструвати своє розуміння цільового ринку, конкурентів і галузевих тенденцій; фінансові прогнози: надати реалістичні прогнози доходів, витрат і прибутковості; стратегія погашення: окреслити чіткий план того, як боржник буде використовувати кошти кредиту та отримувати прибуток для погашення кредиту [9].

До наступної особливості укладання кредитних договорів у міжнародному просторі можна віднести структуру договору.

Незважаючи на те, що формат кредитних угод може відрізнятися, вони зазвичай містять такі розділи (статті): визначення та механізми (зобов'язання, розширення, податки, захист EEL, процентні ставки); попередні умови; заяви та гарантії; стверджувальні та негативні угоди; події дефолту (EOD); агентські положення; різні предмети.

Визначення відіграють вирішальну роль у кредитних угодах, і ними ніколи не можна нехтувати. Більшість умов, які обговорюються, є істотними умовами, і вони містяться у всьому документі. Важливо ретельно переглянути визначення та переконатися, що вони належним чином узгоджуються з рештою умов договору.

Попередні умови окреслюють вимоги, які мають бути виконані для закриття кредиту та для

наступних запозичень. Для подальших запозичень позичальник, як правило, повинен підтверджувати відсутність дефолту або потенційного дефолту.

Заяви та гарантії – це заяви, зроблені сторонами позики, щоб запевнити позикодавців, що вони позичають гроші очікуваним організаціям і що бізнес працює за призначенням. Вони включають: організованість та позитивна репутація, авторизація та можливість виконання кредитних документів, відсутність конфліктів з організаційними документами, достовірність фінансової звітності, відсутність жодних судових процесів, дотримання санкцій.

Представництва та гарантії зазвичай надаються на дату закриття та знижуються для наступних запозичень, продовжень або збільшення зобов'язань.

Наступна умова це підтверджувальні угоди, тобто це обіцянки сторін позики вжити певних дій. Зазвичай вони діляться на три категорії: фінансова звітність: надання річних перевірених фінансових звітів, квартальних або місячних фінансових звітів; повідомлення про суттєві події: сторони договору кредиту (позики) повинні повідомляти позикодавців про суттєві несприятливі події, судові процеси, розслідування; утримання бізнесу: сторони договору кредиту (позики) повинні сплачувати податки та інші зобов'язання, підтримувати майно та страхування, дотримуватись законів та вести належні книги та записи.

Наступне це негативні угоди, тобто обіцянки сторін позики утримуватися від певних дій протягом терміну дії позики. Ці положення необхідні для того, щоб створити певну межу між активами позичальників і обмежити потенційні вимоги щодо цих активів. Вони включають обмеження щодо: додаткової заборгованості, права застави, інвестиції, фундаментальні зміни, відчуження активів, обмежені виплати, тощо. Негативні «ковенанти» можуть також включати фінансові «ковенанти», такі як коефіцієнт кредитного «плеча», коефіцієнт покриття відсотків і коефіцієнт покриття фіксованих витрат, які діють як системи попередження для кредиторів.

Також у міжнародній практиці прийнято ще включати в умови договору випадки невиконання зобов'язань та засоби правового захисту. Події дефолту окреслюють обставини, за яких кредитори можуть вжити заходів проти позичальника. Поширені події дефолту включають: несплату основної суми або відсотків; порушення угод; порушення представників та гарантії; судові

рішення щодо позичальників; провадження у справі про банкрутство.

У разі невиконання зобов'язань кредитори можуть припинити зобов'язання, прискорити погашення боргу та використати засоби захисту застави.

Щодо синдигованих кредитів (позик), то їх положення про агентство визначають роль та обов'язки адміністративного агента. Ці положення зазвичай включають: визнання адміністративного агента кредиторами; виправдувальні формулювання, що обмежують обов'язки та відповідальність агента; право агента покладатися на інформацію, надану кредиторами та кредиторами; звільнення та заміна агента; визнання кредиторами своїх власних кредитних рішень, тощо.

Також договір кредиту може містити і інші положення. Розділ «Різне» кредитного договору містить різні стандартні положення, зокрема: відмова від прав і поправки (із зазначенням необхідної згоди кредитора), повідомлення, юрисдикцію, витрати та відшкодування [10].

Дана структура має певні відмінності від наших українських кредитних договорів, хоча може мати і певні схожості. Класичний кредитний договір згідно законодавства України повинен містити наступне: назву, номер, дату та місце укладання, предмет договору, включаючи відомості щодо мети кредиту, суми, процентної ставки, порядку, строку та дати погашення кредиту, права та обов'язки сторін, відповідальність сторін, включаючи штрафні санкції, умови щодо внесення змін до кредитного договору та його розірвання.

В залежності від мети укладання кредитного договору сторони можуть оформлювати додаткові договори та надавати одне одному специфічні документи. Наприклад, договір застави чи поруки. Якщо у кредитному договорі грошова сума видається під заставу майна, то необхідним також є укладання нотаріально посвідченого договору.

Щодо окремих документів, то до них, наприклад, можна віднести паспорт кредиту, який надається при укладанні договору споживчого кредиту. Він повинен містити: інформацію та контактні дані кредитодавця, інформацію про кредитного посередника, основні умови кредитування з урахуванням побажань споживача (тип кредиту, сума, ліміт кредиту, строк кредитування, мета, спосіб та строк надання кредиту, можливі види забезпечення кредиту), інформацію щодо реальної річної процентної ставки та орієнтовної загальної вартості кредиту для споживача, порядок повернення кредиту, додаткову інформацію, тощо [11].

Щодо форми договору, то вона також може бути різною, як письмова, так і укладатися онлайн. Так, наприклад, у Польщі Закон не передбачає конкретної форми, яку слід використовувати для того, щоб вважати кредитний договір дійсним, лише вказуючи, що для кредиту потрібна форма документа, якщо його вартість перевищує 1000 злотих. Якщо форма позики буде іншою (а на практиці договір позики укладено в усній формі), кредиторам буде дуже складно відстояти свої права в разі можливого судового спору з боржником, який не бажає повертати узгоджену суму.

У разі судового спору, згідно зі статтею 74 Цивільного кодексу Польщі, включаючи пункт 2 цього положення, показання свідків або докази у формі заяв сторін є прийнятними, якщо обидві сторони згодні на це, якщо споживач цього вимагає в спору з підприємцем або якщо письмово підтверджено факт вчинення правочину.

Щоб вирішити будь-які сумніви, які можуть виникнути, необхідно проаналізувати, що означає положення «у спосіб, що дозволяє ідентифікувати особу, яка робить декларацію», як зазначено вище.

По суті, спосіб подання заяви, а не її зміст визначає можливість ідентифікації особи, яка подає заяву.

Наприклад, особу можна ідентифікувати за IP-адресою комп'ютера або номером телефону, з якого подається декларація (в соцмережах, електронною поштою, SMS чи через електронний комунікатор). Це означає, що документ можна вважати дійсним, навіть якщо він безпосередньо не розкриває особу особи, яка робить декларацію.

Однак вирішальне значення має визначення того, чи спосіб волевиявлення дозволяє ідентифікувати особу, яка робить заяву [12].

Висновки. Кредитна система відіграє важливу роль в організації кредитування підприємств, організацій і населення. Від безперервного та ефективного функціонування грошового механізму залежить не тільки окремі господарські організації, а й економічний розвиток усієї країни. Водночас еволюція кредитної системи визначається економічною ситуацією в країні, формами та механізмами господарювання.

Роль і значення кредитної системи характеризується низкою показників: загальним обсягом кредитних витрат, часткою банківських кредитів у формуванні основних і оборотних коштів підприємств і організацій, загальним платіжним оборотом тощо.

Саме за допомогою кредитно-банківської системи здійснюються грошові розрахунки і платежі підприємств, організацій і населення, вона залучає тимчасово вільні грошові кошти, заощадження та доходи людей і перетворює їх в активно оборотні кошти та виконує інші операції. Що стосується виробництва, то вторинна кредитна система має постійний і істотний вплив на нього. Це розширює сферу застосування грошових фондів і забезпечує повторне переливання грошових коштів з одного сектора в інший, підтримуючи зростання ефективності виробництва.

Кредитна система функціонує завдяки як раз укладання кредитних договорів. Саме тому, дуже важливим та актуальним є питання розгляду окремих особливостей укладання кредитних договорів у міжнародному просторі. Як ми бачимо, вони мають як певні позитивні моменти так і деякі прогалини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабаскін А. Ю. Істотні умови кредитного договору за цивільним законодавством України. *Правова держава*. 2017. № 28. С. 85–90.
2. Берназ-Лукавецька О. М., Кірсанов О. В. Проблемні аспекти кредитних договорів в Україні та міжнародному просторі. *Морська безпека та оборона*. 2023. № 2. С. 7–12.
3. Берназ-Лукавецька О. М., Кірсанов О. В. Comparative analysis of the credit agreement and factoring agreement. *Журнал «Морська безпека та оборона»*. 2024 № 1, С. 3–8.
4. Давидова І. В. Банківські договори: особливості в умовах дії воєнного стану. *Науково-практичний журнал Часопис цивілістики*. 2024. № 24. С. 37–42.
5. Кривенко Ю. В. Банківські договори в системі цивільно-правових договорів. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2022. Вип. 73. Ч. 1. С. 81–85.
6. Лепех С. М. Кредитний договір: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2003. 204 с.
7. How to Get a Loan in Germany. URL: <https://www.expatrio.com/about-germany/how-get-loan-germany-requirements-and-tips>
8. Your Credit History Explained. URL: <https://consumer.gov/credit/your-credit-history-explained>
9. Business loan in the EU, EEA or Europe: a detailed guide. URL: <https://www.monvenience.com/how-to-get-business-loan-eu.html>
10. Credit Agreements 101: Key Provisions and Considerations. URL: <https://www.lucbro.com/news/blogs/detail/10559/credit-agreements-101-key-provisions-and-considerations>
11. Паспорт споживчого кредиту «Кредитна картка «Bolt». URL: https://conditions-and-rules.a-bank.com.ua/media/uploads/Cart/Pas_Bolt.pdf
12. Loan agreement – everything you need to know. URL: <https://creativa.legal/loan-agreement-everything-you-need-to-know/>

Кірсанов Олексій Володимирович

Деякі особливості укладання кредитних договорів: міжнародний досвід

Стаття присвячена аналізу деяких особливостей укладання кредитних договорів за допомогою міжнародного досвіду. Проаналізовано досвід окремих європейських країн щодо цього питання. З'ясовано, що з'являються багато нових способів та умов при укладанні кредитних договорів, які все частіше укладаються онлайн або з використанням спеціальних ресурсів.

Проаналізовано детальну процедуру укладання кредитних договорів, починаючи з підбору потенційних кредиторів позичальником, подання заявки позичальником, перевірки позичальника, вивчення його кредитного рейтингу та кредитної історії, узгодження умов договору.

Розглянуто вимоги до кредитного договору за українським законодавством. Виділено, що він повинен містити наступну інформацію щодо: назви договору, номеру, дати та місця укладання, предмету договору, а саме мета кредиту, суми кредиту, відсоткової ставки, порядку погашення кредиту, його строку та дати, прав та обов'язків сторін, відповідальності сторін, умови щодо внесення змін до кредитного договору, його розірвання чи припинення, форс-мажорні обставини, а також інші специфічні умови встановлені сторонами договору. Також сторони можуть укладати додаткові договори, напряду пов'язанні з видачею кредиту. А саме, договір поруки, застави, страхування, тощо.

З'ясовано, що за допомогою кредитно-банківської системи здійснюються грошові розрахунки і платежі підприємств, організацій і населення, вона залучає тимчасово вільні грошові кошти, заощадження і доходи людей і перетворює їх в активно оборотні кошти і здійснює інші операції.

Зроблено висновок, що кредитна система функціонує завдяки як раз укладання кредитних договорів. Саме тому, дуже важливим та актуальним є питання розгляду окремих особливостей укладання кредитних договорів у міжнародному просторі, які мають як певні позитивні моменти, так і деякі негативні.

Ключові слова: кредитний договір, договір, інформаційні технології, банк, боржник, кредитор, кредит, форма договору, процентна ставка, умови договору.

Kirsanov Oleksiy

Some features of concluding credit agreements: international experience

The article is devoted to the analysis of some features of concluding credit agreements with the help of international experience. The experience of individual European countries on this issue is analyzed. It has been found that there are many new methods and conditions for concluding credit agreements, which are increasingly concluded online or with the use of special resources.

The detailed procedure of concluding credit agreements is analyzed, starting with the selection of potential creditors by the borrower, submission of an application by the borrower, verification of the borrower, study of his credit rating and credit history, agreement on the terms of the agreement.

The requirements for the credit agreement according to Ukrainian legislation have been considered.

It is highlighted that it must contain the following information regarding: the name of the contract, number, date and place of conclusion, the subject of the contract, namely the purpose of the loan, the amount of the loan, the interest rate, the procedure for repaying the loan, its term and date, the rights and obligations of the parties, liability of the parties, conditions for making changes to the credit agreement, its termination or termination, force majeure circumstances, as well as other specific conditions established by the parties to the contract. The parties may also enter into additional contracts directly related to the issuance of the loan. Namely, a contract of suretyship, pledge, insurance, etc.

It has been found that with the help of the credit and banking system, cash settlements and payments of enterprises, organizations and the population are carried out, it attracts temporarily free cash, savings and incomes of people and turns them into active working capital and performs other operations.

It was concluded that the credit system functions thanks to the conclusion of credit agreements. That is why it is very important and urgent to consider the specific features of concluding credit agreements in the international space, which have both positive and negative aspects.

Key words: credit agreement, contract, information technology, bank, debtor, creditor, loan, form of contract, interest rate, terms of the contract.